



**21.06.2018 г.**

**С тълкувателно решение ВКС разшири кръга от лица, легитимирани да получат обезщетение за неимуществени вреди от причинена при непозволено увреждане смърт на близък**

С **Тълкувателно решение № 1/2016 г.** от 21.06.2018 г. по Тълкувателно дело № 1/2016 г. Общото събрание на Наказателната, Гражданската и Търговската колегии (ОСНГТК) на Върховния касационен съд (ВКС) реши:

1. Материално легитимирани да получат обезщетение за неимуществени вреди от причинена смърт на техен близък са лицата, посочени в Постановление № 4/1961 г. и Постановление № 5/1969 г. на Пленума на Върховния съд (ПВС), и по изключение всяко друго лице, което е създадо трайна и дълбока емоционална връзка с починалия и търпи от неговата смърт продължителни болки и страдания, които в конкретния случай е справедливо да бъдат обезщетени.

Обезщетение се присъжда при доказани особено близка връзка с починалия и действително претърпени от смъртта му вреди.

В наказателния процес тази материална легитимация може да бъде реализирана само от лицата, изброени в Постановление № 4/1961 г. и Постановление № 5/1969 г. на ПВС, както и от братята и сестрите на починалия и от неговите възходящи и низходящи от втора степен.

2. Обявява за изгубило сила Постановление № 2/1984 г. на Пленума на Върховния съд.

Въпросът, поставен по тълкувателното дело пред ОСНГТК, е: „Кои лица са материално легитимирани да получат обезщетение за неимуществени вреди от причинена смърт на техен близък?“

Кръгът от лица, легитимирани да получат такова обезщетение, не е уреден в законодателството ни, което е наложило за целите на правоприлагането лицата с право на обезщетение да бъдат определени от Пленума на Върховния съд. С Постановление № 4/1961 г. ПВС се е произнесъл, че правилното прилагане на закона изисква за неимуществени вреди да бъдат обезщетявани само най-близките на пострадалия – неговите низходящи (деца), съпруг и възходящи (родители), и то след като се установи, че действително са претърпели вреди. С Постановление № 5/1969 г. ПВС е признал право на обезщетение и на отглежданото, но неосиновено дете, съответно на отглеждания го, както и на лицето, което е съжителствало на съпругески начала с починалия при непозволено увреждане, без да е бил сключен брак, ако това съжителство не съставлява престъпление и не противоречи на правилата на морала. Поради противоречия в съдебната практика по въпроса дали изброяването на лицата с право на обезщетение е примерно или изчерпателно е прието Постановление № 2/1984 г. С него са дадени указания, че кръгът на лицата, имащи право на обезщетение за неимуществени вреди в случай на смърт, е посочен изчерпателно в двете постановления и няма основания за разширението му, включително по отношение на други възходящи и низходящи на починалия и на неговите братя и сестри.

Сезирането на ОСНГТК с искане за преразглеждане на въпроса е наложено от настъпилите след приемане на постановленията промени в обществено-икономическите отношения, довели до нови характеристики на житейските и емоционални връзки между близки, роднини и членове на семейството. В мотивите на тълкувателното решение е посочено, че следва да се съобразят произтеклите от присъединяването на Република България към Европейския съюз (ЕС) задължения за синхронизиране на българското законодателство с европейското. От съществено значение са Директива 2009/103/ЕО на Европейския парламент (ЕП) и на Съвета относно застраховката „Гражданска отговорност“ при използването на моторни превозни средства (МПС) и за контрол върху задължението за сключване на такава застраховка и Директива 2012/29/ЕС на ЕП и на Съвета за установяване на минимални стандарти за правата, подкрепата и защитата на жертвите на престъпления. Съгласно чл. 16 от Директива 2012/29/ЕС държавите членки гарантират, че в хода на наказателното производство жертвите имат право да получат решение за обезщетение от извършителя на престъплението в рамките на разумен срок, освен ако в националното право не се предвижда това решение да бъде постановено в друго производство. Според Директивата „жертва“ означава физическо лице, което е претърпяло вреди, включително физическо, душевно или емоционално страдание или икономическа вреда, които са пряка последица от престъпление, и членовете на семейството на лице, чиято смърт е пряка последица от престъпление и които са претърпели вреда в резултат на смъртта на лицето. Като „членове на семейството“ са посочени съпругът/та, лицето, което живее с жертвата в ангажирана, постоянна и стабилна интимна връзка в общо домакинство, роднините по пряка линия, братята и сестрите и издържаните от жертвата лица. Законодателството на Република България не съдържа нормативно разрешение в насоките, дадени от директивите, и лицата, легитимирани да получат такова обезщетение, продължават да се определят в съдебната практика според критериите, възприети от Пленума на ВС.

С оглед развитието на обществените отношения и изискванията към българската държава в качеството ѝ на член на ЕС върховните съдии приемат, че използваният от ПВС ограничителен подход при определяне на кръга на лицата с право на обезщетение не отговаря на съвременните изисквания за справедливост. След като и към настоящия момент националният закон не урежда изрично лицата, които могат да получат такова обезщетение, и не въвежда ясни критерии за тяхната материалноправна легитимация, има основание да се отстъпи от възприетото в Постановление № 2/84 г. разрешение и да се предвиди възможност за присъждане на обезщетение и на други лица, извън посочените в двете постановления.

В тълкувателното решение пише още, че най-близките на починалия се ползват с право на обезщетение, но това право не е абсолютно и не може да бъде реализирано, ако претендиращият не докаже, че действително е претърпял неимуществени вреди, които е справедливо да бъдат обезщетени съгласно чл. 52 от Закона за задълженията и договорите (ЗЗД). „От гледна точка на чл. 52 от ЗЗД обаче е справедливо и други лица, извън най-близкия семеен и родствен кръг, да могат да получат обезщетение за неимуществени вреди, ако са създали с починалия постоянна, трайна и дълбока

емоционална връзка, заради съдържанието на която търпят морални болки и страдания от смъртта му, сравними по интензитет и продължителност с болките и страданията на най-близките. Отричането на правото на обезщетение при реално проявени и доказани неимуществени вреди от загубата на близък човек противоречи на принципа за справедливост по чл. 52 от ЗЗД и на гарантираното с чл. 6, ал. 2 от Конституцията и с чл. 20 и чл. 47 от Хартата за основните права в ЕС равенство на всеки пред закона. Възможността за обезщетяване на други лица, извън изброените в двете постановления, следва да се допусне като изключение – само за случаите, когато житейски обстоятелства и ситуации са станали причина между починалия и лицето да се породи особена близост, оправдаваща получаването на обезщетение за действително претърпени неимуществени вреди“ – категорични са върховните съдии. Те допълват, че особено близка привързаност може да съществува между починалия и негови братя и сестри, баби/дядовци и внуци, тъй като в традиционните за българското общество семейни отношения братята и сестрите, съответно бабите/дядовците и внуците, са част от най-близкия родствен и семеен кръг. В тълкувателното решение се уточнява, че в тези случаи за получаването на обезщетение няма да е достатъчна само формалната връзка на родство, а ще е необходимо вследствие смъртта на близкия човек преживелият родственик да е понесъл морални болки и страдания, които в достатъчна степен обосновават основание да се направи изключение от разрешението, залегнало в двете постановления на Пленума на ВС.

По тълкувателното дело е депозирано особено мнение.

За мнения и технически проблеми използвайте: [web\\_support@vks.bg](mailto:web_support@vks.bg).